

100 jasličiek vo Vatikáne / Vianočný kolorit dotvárajú aj rezbári zo Slovenska

27.12.2021; postoj.sk; Cirkev vo svete; 08:14; Monika Ostrovská

Okrem betlehemov vyrezávaných z dreva možno vidieť aj kurióznejšie nápady. Svätú rodinu v hasiacom prístroji alebo na prednom skle autobusu.

Azda najsilnejším symbolom Vianoc v kresťanstve sú jasličky so Svätou rodinou. Tradícia vyrábať betlehemy z rôznych materiálov má na Slovensku stále silné korene. Už viac ako dve desaťročia začiatkom decembra „putuje“ do Ríma niekoľko prác amatérskych umelcov, aby reprezentovali našu krajinu na svetovej **výstave** 100 jasličiek vo Vatikáne.

Tento rok medzi exponátmi z Mexika, Taiwanu, Uruguaja, Kolumbie či Indonézie možno nájsť na Námestí sv. Petra diela z Novej Bane, Považskej Bystrice a z obce Gáň.

Slovenské diela zabezpečuje Veľvyslanectvo SR pri Svätej stolici v spolupráci s **Medzinárodným domom umenia pre deti Bibiana**. Pôvodne sa v Ríme v čase vianočných sviatkov vystavovali detské betlehemy. Svätá rodina vyrobená z cukríkov, mydla, pukancov či cestovín nebola ničím nezvyčajným.

Od detských výtvorov k rezbárom

„Hlavnou myšlienkou, keď som začínala s touto iniciatívou pred 24 rokmi, bola najmä kreativita. Téma Svätej rodiny mala byť spracovaná netradičnými spôsobmi. Vystavovali sme diela detí z detských domovov či ľudových škôl umenia. Boli sme na popredných miestach v týchto nápadoch,“ hovorí pre Svet kresťanstva dramaturgička interaktívnych **výstav** Valéria Marákyová z organizácie **Bibiana**.

Neskôr však prišla požiadavka, aby diela vyzerali reprezentatívnejšie. Ako Valéria Marákyová vysvetľuje, vtedy začala spolupracovať s dospelými autormi amatérmi. „Do úvahy prišli predovšetkým rezbári, lebo tých je na Slovensku najviac. Každý rok som sa snažila meniť nielen autorov, ale aj materiály, z ktorých boli vyrobené. Mali sme betlehemy zo šúpolia, z paličkovanej čipky, ale aj z kovu.“

Výber betlehemov nie je záležitosťou posledných mesiacov pred Vianocami, ale celoročná práca. „Všade, kam chodím, hľadám betlehemy. Snažím sa zapájať umelcov zo všetkých regiónov. Tradícia rezbárstva je najsilnejšia na severe Slovenska, betlehemy zo šúpolia zas na juhu,“ pokračuje Marákyová, ktorá dodáva, že vybrané diela musia rešpektovať určité estetické kritériá a tradíciu.

V posledných rokoch sa z estetickéj **výstavy** stala súťažná. Asi najväčším úspechom Slovenska bol betlehem Mila Jaroša zo Žiliny, ktorý vyhral prvé miesto. Napriek tomu, že víťaza nečakala finančná odmena, jeho betlehem sa dostal na obálku katalógu a získal prestížny certifikát.

Pre pandémiu minulý rok presunuli **výstavu** do exteriéru, takže ju môžu vidieť aj náhodní okoloidúci. Betlehemy sú nainštalované pod Berniniho kolonádou v drevených stánkoch. Pôvodne boli privezené do Ríma štyri betlehemy, no pre nedostatok miesta v stánkoch betlehem Jozefa Šimu zo Žiliny vystavili na slovenskom veľvyslanectve.

Práca Jany Majerskej z Novej Bane obsahuje 28 figúrok z lipového dreva, ktoré sú maľované ľudovými motívmi v červenej farbe. Pre TASR vysvetlila, že sa inšpirovala Martinom Benkom.

„Páčilo sa mi, ako má v betleheme, ktorý sám vytvoril, veľa zvierat. Keďže bývam na dedine, je mi to veľmi blízke. Okrem tradičných postáv je tam teda aj prasiatko, koza, kravička, somárik, ale aj psík a mačička, sliepka s kuriatkami, zajačik, ovečky a koník,“ opisuje Majerská, ktorá pochádza z rezbárskej rodiny. Otec bol známy miestny rezbár a vyrábala drevené a maľované artefakty aj do tamojších kostolov.

„Vyrezávam už od svojich piatich rokov. Už na základnej škole som dokázala vyrobiť črpáky, dokonca niektoré boli aj na súťažiach v konkurencii dospelých rezbárov,“ spomína Majerská.

Vo Vatikáne vystavuje svoj betlehem už tretí rok za sebou. Ako sama priznáva, hoci sa rezbárstvu venuje desaťročia, jej tvorba sa stále mení a vyvíja. „Aj betlehemy, ktoré putovali na **výstavu** do Vatikánu, boli vždy iné.“

Druhý nápaditý exponát vo Vatikáne vystavuje Zuzana Danišková z obce Gáň. Ide o pozdĺžny rez stromu. Z čelnej strany je kresba dreva domaľovaná do postáv Svätej rodiny a zo zadnej je zachovaná kôra stromu. Podľa kurátorky Valérie Marákyovej je práve táto práca tohtoročným favoritom.

Ďalším betlehemom je dielo Vincenta Bandúru z Považskej Bystrice, ktorý pracuje s čerešňovým drevom. Sú to zaoblené, hladké postavy vystupujúce z reliéfu. „Jeho betlehemy sú netradičné, lebo je to reliéf. Vyjadruje pokoj, presne to, čo by mal betlehem predstavovať,“ vysvetľuje Marákyová.

Vľavo dielo Vincenta Bandúru, vpravo Svätá rodina Zuzany Daniškovej. Foto: **Medzinárodný dom umenia pre deti Bibiana**

Každoročne na **výstave** dominujú klasické historizujúce betlehemy charakteristické pre Taliansko, no nájdú sa aj kurióznejšie nápady. Svätá rodina zasadená do okienka v hasiacom prístroji, postavy z betlehemu v naklonenej šálke, betlehem z mušlí alebo plastových fliaš, ktoré sú naplnené farebnou tekutinou a dotvorené látkou do postáv.

S netradičným nápadom prišla aj talianska spoločnosť mestskej hromadnej dopravy, ktorá vytvorila betlehem na priečelí autobusu. Iná spoločnosť zasa zostavila stokilogramový betlehem vyrobený výlučne z čokolády.

Za viac ako dvadsať rokov kurátorstva etnografka Marákyová najradšej spomína na zážitok s pápežom Františkom. „Už sme boli skoro hotoví, keď zrazu nastal nejaký šum, ľudia začali pobežovať hore-dole, nikto nevedel, čo sa deje. No v tom sa vo dverách zjavil pápež František, ktorý sa prišiel pozrieť potichu, bez toho, aby sa ohlásil. Vďaka tomu som mala možnosť vidieť ho priamo zblízka,“ opisuje situáciu pred niekoľkými rokmi.

Výstava je otvorená každý deň až do 9. januára. Vstup je zadarmo.

Hlavný betlehem je z Peru

Okrem expozície 100 jasličiek vo Vatikáne stojí na Svätopeterskom námestí hlavný betlehem, ktorý tento rok priviezli z Peru.

Scéna Svätej rodiny na Námestí sv. Petra pochádza z malého mesta Chopcca v Peru, ktoré sa nachádza vo výške viac ako 12 000 stôp v Andách, približuje Catholic News Agency. Betlehem tvorí 35 figúrok miestnych ľudí oblečených v typickom odevu mesta Chopcca a tamojších zvierat vrátane kondora, národného symbolu krajiny. Postavy Panny Márie, svätého Jozefa, Ježiša a mudrcov v životnej veľkosti sú vyrobené z materiálov keramika, drevo maguey a sklolaminát. Jezuliatko predstavuje dieťa Hilipuska, zavinuté do chumpi alebo tkaného opaska a zakryté typickou dekou z regiónu Huancavelico. Traja mudrci nesú sedlové tašky alebo tkané vrecia s obľúbenými superpotravinami, ako sú quinoa, kiwicha, cañihua a zemiaky. Troch kráľov namiesto tiav sprevádzajú lamy s peruánskou vlajkou na chrbte. Betlehem má byť zároveň oslavou dvojstého výročia nezávislosti Peru.